

Politiek en politici in het nieuws in vijf landelijke dagbladen

Samenvatting

**Otto Scholten & Nel Ruigrok
Stichting Het Persinstituut
De Nederlandse Nieuwsmonitor**

Amsterdam, april 2006

Inleiding

Puntsgewijs vatten we de belangrijkste uitkomsten samen onder de noemers:

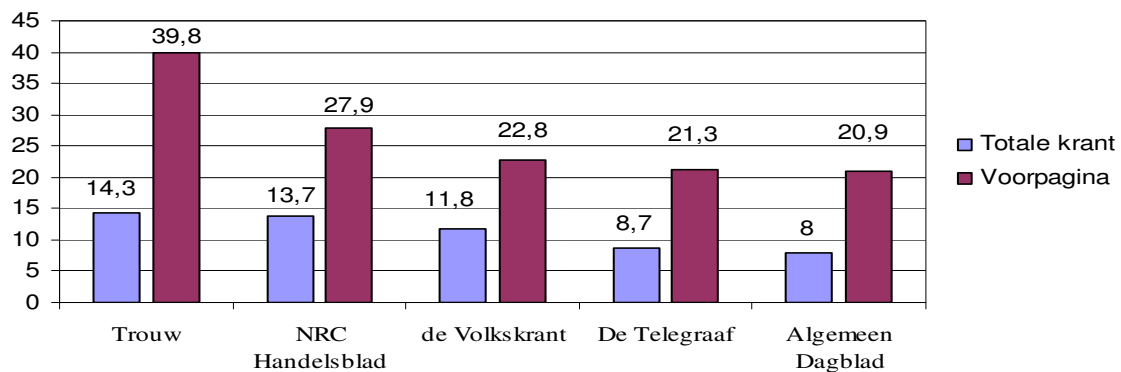
- aandacht voor het Nederlandse politieke nieuws;
- de belangrijkste onderwerpen in deze politieke berichtgeving;
- aandacht voor kabinet, regeringspartijen en linkse oppositie;
- aandacht voor bewindslieden;

de context van het politieke nieuws (issues, steun en kritiek, succes en falen, en evaluaties in het nieuws). We vermelden steeds naar welke paragrafen in het onderzoek deze samenvatting verwijst.

Aandacht voor Nederlands politiek nieuws in de dagbladen

Gemiddeld beslaat het Nederlandse politieke nieuws 11,5% van het totale nieuws in de dagbladen in 2005. De voorpagina's van de dagbladen zijn gemiddeld genomen voor ruim een kwart (26,6%) gevuld met Nederlands politiek nieuws. In grafiek 1 zien we de verschillen tussen de dagbladen (zie § 3).

Grafiek 1: Aandeel politieke nieuws in de dagbladen

Verhoudingsgewijs is het meeste Nederlandse politieke nieuws is te vinden in *Trouw*, gevolgd door *NRC Handelsblad*, *de Volkskrant*, *De Telegraaf* en *Algemeen Dagblad*. Deze volgorde blijft indientiek wanneer we ons alleen richten op de voorpagina's, zij het dat de percentages aanzienlijk toenemen. Met name de voorpagina van *Trouw* is gevuld met politiek nieuws (39,8%). Opvallend hierbij zijn vooral de kleine verschillen tussen *de Volkskrant*, *De Telegraaf* en *Algemeen Dagblad*.

Top 5 van de onderwerpen binnen de berichtgeving over de Nederlandse politiek

Politiek nieuws kan betrekking hebben op een groot aantal onderwerpen. De top 5 van onderwerpen laat zien dat de 5 dagbladen ieder hun eigen accenten kiezen (zie § 4).

NRC Handelsblad focust het sterkst op deze vijf onderwerpen. Zij beslaan 37,6% van het totale nieuws over de Nederlandse politiek in dit dagblad. *De Volkskrant* focust het minst op de top-5 (25,9%), gevolgd door *De Telegraaf* (31,2%), *Trouw* (32,3%) en *Algemeen Dagblad* (33%).

Tabel 1. Top 5 van onderwerpen over Nederlandse politiek

<i>De Volkskrant</i>	<i>NRC Handelsblad</i>	<i>De Telegraaf</i>	<i>Trouw</i>	<i>Algemeen Dagblad</i>
Onderwijs	Democratie	Economische zaken	Onderwijs	Criminaliteit
Partij politiek	Europ. samenwerking	Gezondheidszorg	Funct. land. politici	Democratie
Vreemdelingenzaken	Financiën	Europ. samenwerking	Democratie	Europ. samenwerking
Human interest	Gezondheidszorg	Verkeer en vervoer	Europ. samenwerking	Cultuur
Cultuur	Onderwijs	Financiën	Gezondheidszorg	Partij politiek

In Tabel 2 staat voor iedere krant de top 5 van onderwerpen in het politieke op de voorpagina. We zien hier dat de dagbladen alle sterker concentreren op deze 5 dan in het totale nieuws.

Tabel 2. Top 5 van onderwerpen over Nederlandse politiek op de voorpagina's

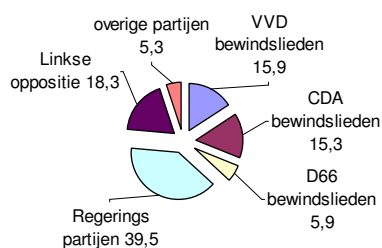
<i>De Volkskrant</i>	<i>NRC Handelsblad</i>	<i>De Telegraaf</i>	<i>Trouw</i>	<i>Algemeen Dagblad</i>
Europ. samenwerking	Europ. samenwerking	Maatschappij	Veiligheid	Recht
Overheid	Financiën	Media	Europ. samenwerking	Criminaliteit
Vreemdelingenzaken	Democratie	Verkeer en vervoer	Democratie	Verkeer en vervoer
Onderwijs	Vreemdelingenzaken	Funct. overheid	Locale politiek	Onderwijs
Funct. land. politici	Partij politiek	Vreemdelingenzaken	Verkeer en vervoer	Volkshuisvesting

Het sterkst is dit bij *Algemeen Dagblad*, waar de top 5 maar liefst 64% van het totale politieke nieuws op de voorpagina beslaat. In *Trouw* is dit percentage iets lager, 63,2% en in *de Volkskrant* 62,6%. De focus op de top 5 is al aanzienlijk minder in *NRC Handelsblad* (56,1%), terwijl in *De Telegraaf* de minste concentratie op de top 5 onderwerpen voor het politieke nieuws te vinden is (52,7%).

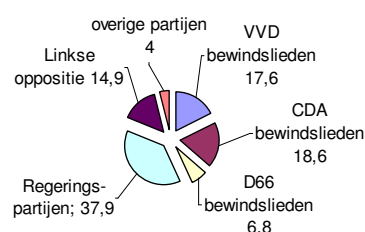
Aandacht voor kabinet, regeringspartijen en (linkse) oppositiepartijen

Het kabinet en de regeringspartijen domineren qua volume het politieke nieuws in de vijf onderzochte dagbladen: ruim driekwart van alle aandacht is voor hen.

Grafiek 2: Kabinet en partijen in het nieuws

Grafiek 3: Kabinet en partijen op de voorpagina

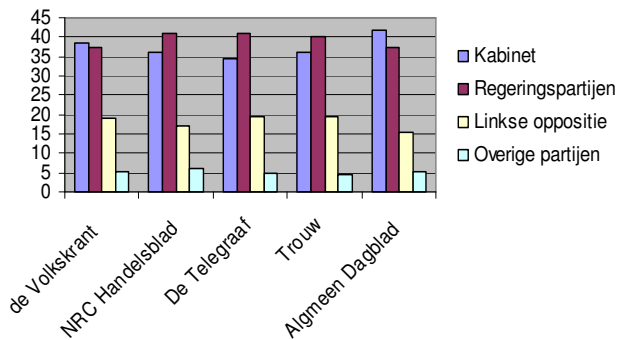

De regeringspartijen komen op bijna 40%, het kabinet op bijna 37% van de aandacht. De VVD bewindslieden halen bijna 16%, de CDA bewindslieden ruim 15%, de D66 bewindslieden bijna 6%. De linkse oppositie krijgt moet het doen met ruim 18%, de overige partijen komen samen tot ruim 5% (zie § 5).

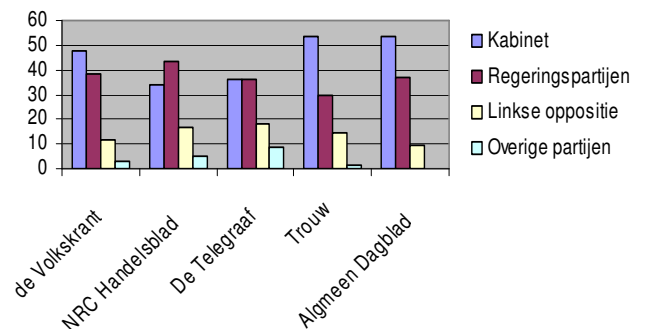
Op de voorpagina's van de dagbladen is het beeld nog duidelijker: de coalitie trekt 80% van de aandacht. De regeringspartijen komen op bijna 38%, het kabinet op 43%. De CDA bewindslieden trekken op de voorpagina's iets meer aandacht dan de VVD bewindslieden (18,6 om 17,6%), D66 collega's komen tot bijna 7%. De linkse oppositie moet het doen met bijna 15%, de overige partijen samen met 4%.

Tussen de dagbladen onderling bestaan op dit gebied ook enkele interessante verschillen. Dit is te zien in de grafieken 4 en 5.

Grafiek 4: Aandacht voor het kabinet en de partijen in het nieuws

Grafiek 5: Aandacht voor het kabinet en de partijen op de voorpagina's van de dagbladen

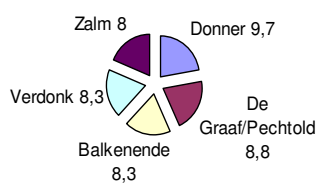

In *de Volkskrant* en het *Algemeen Dagblad* krijgen de bewindslieden iets meer aandacht dan de regeringspartijen. In de andere dagbladen is dit andersom. Op de voorpagina echter krijgen alleen in *NRC Handelsblad* de partijen meer aandacht dan de bewindslieden.

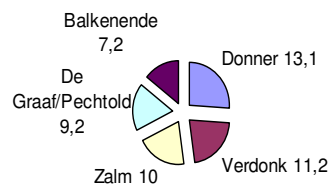
Bewindslieden in het nieuws

Het kabinet komt vaak in het nieuws. Dat geldt voor de ene bewindspersoon sterker dan voor de ander: in absolute aantallen loopt het uit één van 355 (Donner) tot 7 (staatssecretaris Van der Knaap). De grafieken 6 en 7 bevatten de top vijf bewindslieden in het nieuws voor de krant als geheel en voor de voorpagina (zie §5.5). Voor de krant als geheel is de top 5 goed voor ruim 43% van de aandacht voor het kabinet, voor de voorpagina stijgt dat tot bijna 52%.

Grafiek 6: Top 5 Aandacht voor bewindslieden in het nieuws

Grafiek 7: Top 5 Aandacht voor bewindslieden op de voorpagina's

De tabellen 44 en 45 laten de verschillen tussen de vijf kranten zien, eerst voor de krant als geheel en vervolgens voor de voorpagina.

Tabel 3. Top 5 van bewindslieden in het nieuws, uitgesplitst naar dagblad

De Volkskrant	NRC Handelsblad	De Telegraaf	Trouw	Algemeen Dagblad
Donner	De Graaf/Pechtold	Zalm	Verdonk	Donner
Balkenende	Zalm	Donner	Donner	Zalm
Verdonk	Verdonk	Balkenende	Balkenende	Balkenende
De Graaf/Pechtold	Balkenende	Verdonk	De Graaf/Pechtold	De Graaf/Pechtold
Zalm	Donner	Hoogervorst	Zalm	Bot

De dagbladen hebben ieder een eigen top 5. Minister Donner voert de lijst aan in zowel *de Volkskrant* als *Algemeen Dagblad*, in *NRC Handelsblad*, *De Telegraaf* en *Trouw* staat steeds een andere bewindspersoon op 1.

Gezien de top 5 van onderwerpen (zie Tabel 3) ligt Zalm op 1 in *De Telegraaf* voor de hand. Hetzelfde geldt voor De Graaf/Pechtold in *NRC Handelsblad* en Donner in *Algemeen Dagblad*.

Tabel 4. Top 5 van bewindslieden op de voorpagina, uitgesplitst naar dagblad

De Volkskrant	NRC Handelsblad	De Telegraaf	Trouw	Algemeen Dagblad
Rutte	De Graaf/Pechtold	Verdonk	Donner	Donner
Balkenende	Verdonk	Donner	Zalm	Peijs
Verdonk/Bot	Zalm	Van der Laan	Rutte/Bot	Zalm
	Balkenende	Balkenende		Verdonk/Bot
Zalm	Brinkhorst	Peijs	De Graaf/Pechtold, Van de Laan, Brinkhorst	

In de top 5 op de voorpagina zien we enkele nieuwkomers in vergelijking met de top 5 voor de krant als geheel: Rutte (in *de Volkskrant* op 1, in *Trouw* op 3), Bot (in *de Volkskrant* en *Trouw* op 3, in *Algemeen Dagblad* op 5) en Peijs (in *Algemeen Dagblad* op 2, *de Telegraaf* op 5).

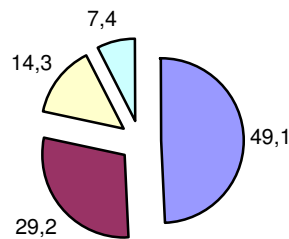
Context van het nieuws: Issues, steun en kritiek, succes en falen en evaluaties

We maken onderscheid tussen issuenieuws, steun en kritiek nieuws, succes en falen nieuws en evaluatieve uitspraken over beleid en/of over politici. In issue nieuws staat beleidsinhoud centraal. Steun en kritiek heeft betrekking op twee (politieke) actoren die tegenover elkaar geplaatst worden dan wel elkaar steunen. Succes en falen gaat over succes en/of falen van politici en politieke partijen evaluatieve uitspraken gaan over evaluaties van politici en/of partijen, die niet door andere (politieke) actoren gedaan zijn maar op het conto van de krant zelf geschreven kunnen worden.

Bijna de helft van het nieuws gaat over inhoudelijke onderwerpen (49,1%). Bijna 30% van het nieuws gaat over steun of kritiek, terwijl 14,3% van de uitspraken gerelateerd zijn aan het succes dan wel het falen van een partij of een politicus. De evaluatieve uitspraken, tenslotte, beslaan ruim 7% van het totale nieuws.

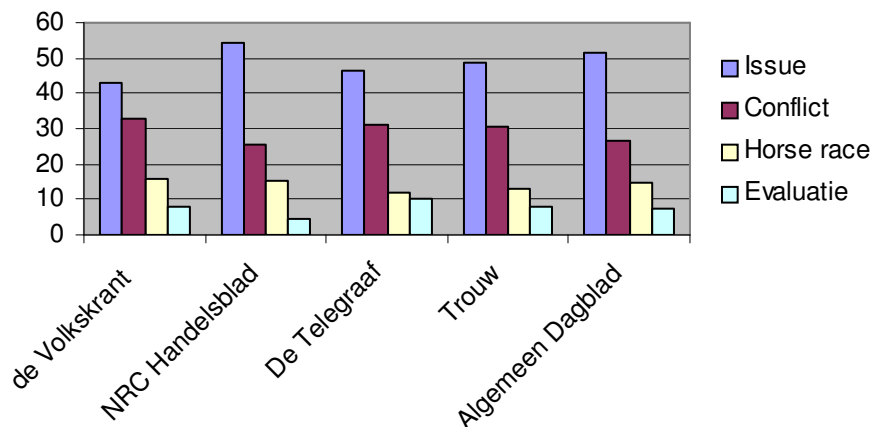
Vergeleken met eerder onderzoek is het aandeel issue nieuws beduidend hoger. Kleinnijenhuis cs rapporteren in hun onderzoeken naar de rol van media bij landelijke verkiezingen in 1994, 1998 en 2002 percentages iets meer dan dertig procent (Kleinnijenhuis cs, 2003, p. 23). Daarbij moet aangetekend worden dat de omstandigheden niet vergelijkbaar zijn. Kleinnijenhuis cs verrichtten hun onderzoek telkens in verkiezingstijd, dit onderzoek beslaat een periode buiten verkiezingstijd.

Grafiek 8: Politiek nieuws naar invalshoek

NRC Handelsblad besteedt de meeste aandacht aan issue nieuws (ruim 50%), *de Volkskrant* (ruim 40%) de minste. In deze krant vinden we het meeste steun en kritiek nieuws, in *NRC Handelsblad* juist het minste (zie grafiek 9).

Grafiek 9: Politiek nieuws naar invalshoek in de dagbladen

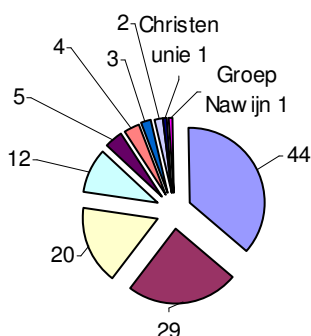
De Volkskrant besteedt ook de meeste aandacht aan het succes en falen van de diverse partijen en hun politici, gevolgd door *NRC Handelsblad*. De minste uitspraken in deze categorie vinden we in *De Telegraaf*. Deze krant heeft de meeste aandacht voor evaluatieve uitspraken. Dergelijke uitspraken vinden we het minst in *NRC Handelsblad*.

Conflictnieuws: Steun en kritiek voor het kabinet

In de vorige paragraaf zagen we al dat een groot deel van het nieuws conflict georiënteerd is. Veruit de meeste kritiek is gericht op het kabinet. Grafiek 10 laat zien welke politieke actoren in koppen en

leads van het politieke nieuws steun geven aan en kritiek leveren op het kabinet. Per saldo is de richting in alle gevallen negatief.

Grafiek 10: Kritiek op het kabinet in de dagbladen

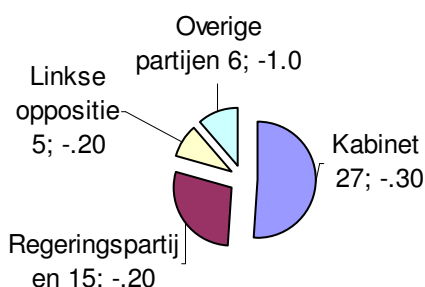

Opvallend: de meeste kritiek is afkomstig van de regeringspartijen. Ruim driekwart van de uitspraken is afkomstig van een regeringspartij. De linkse oppositie komt een enkele keer in het nieuws met kritiek op het kabinet, kritiek op het kabinet afkomstig van de overige partijen krijgt nauwelijks aandacht krijgt in het nieuws.

Succes en falen nieuws

Naast issuenieuws en nieuws over steun en kritiek, is er ook nieuws over succes en falen van politieke partijen en individuele politici. Dit zogenaamde horse race nieuws vertelt hoe het staat met de partij of politicus in kwestie. Grafiek 11 geeft een beeld van de succes en falen uitspraken over kabinet en andere politieke actoren. We vermelden steeds de richting van deze uitspraken, oftewel gaat het gemiddeld goed of slecht (deze waarde loopt van uiterst slecht -1 tot uiterst goed +1).

Grafiek 11: Succes en falen nieuws over het kabinet en de politieke partijen

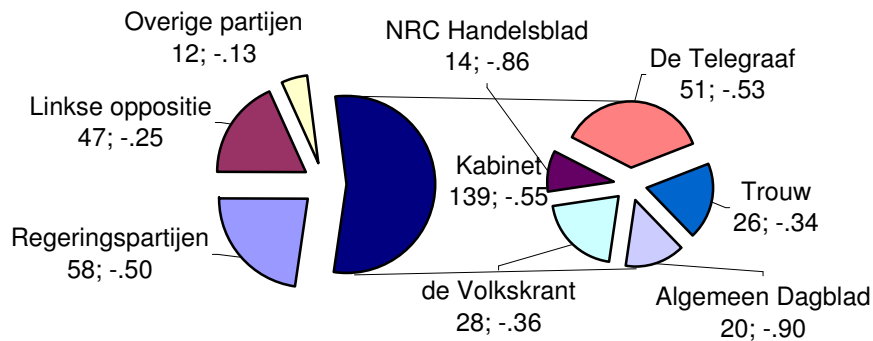
Veruit de meeste succes en falen uitspraken hebben betrekking op het kabinet, de richting is licht negatief. Regeringspartijen (N = 15 -.20), linkse oppositie (N=5, -.20) en overige partijen (N=6, -1.0) scoren stuk voor stuk negatief, zij het minder frequent dan het kabinet.

Evaluatieve uitspraken

Hierbij gaat het om evaluaties die voor rekening van de krant zelf komen. Zij zijn vooral terug te vinden in koppen en leads van analyses, hoofdredactionele commentaren en columns.

Grafiek 12 geeft een overzicht van het aantal en de richting van deze evaluatieve uitspraken.

Grafiek 12: Evaluaties over het Kabinet en partijen

Voor het kabinet hebben we een uitsplitsing naar dagbladen gemaakt.

Per saldo is de richting voor het kabinet behoorlijk negatief (-.55). De regeringspartijen worden (N=58, -.50) wat minder negatief beoordeeld, de linkse oppositie (N=47, -.25) weer iets milder en de overige partijen (N=12, -.13) per saldo maar licht negatief.

De meeste evaluatieve uitspraken over het kabinet zijn te vinden in de koppen en leads van het politieke nieuws in *De Telegraaf*, gevolgd door *de Volkskrant* en *Trouw*. De richting is in *Trouw* en *de Volkskrant* aanzienlijk minder negatief dan in de overige kranten.

De wijze waarop politieke actoren in het nieuws voorkomen

Politieke actoren kunnen in onze analyse op drie manieren in het politieke nieuws figureren:

- als bron van informatie: standpunt van politieke actor over een issue of een politieke actor wordt geciteerd dan wel geparafraseerd;
- als subject: politieke actor komt in de actieve rol voor in de het politieke nieuws, hij/zij kondigt iets aan, neemt maatregelen etc.;
- als object: politieke actor komt in de passieve rol voor in het politieke nieuws, er wordt over hem/haar geschreven.

Er zit een zeker hiërarchie in deze drie rollen. Komt een politieke actor als bron van informatie in het politieke nieuws voor en wordt hij/zij dus geciteerd of geparafraseerd wordt, dan staat hij/zij bij wijze van spreken aan het roer. Hij/zij heeft een positie om een situatie te definiëren, dit en dat is het probleem en zo gaan we het oplossen. Komt een politieke actor als object in het politieke nieuws voor, dan heeft hij/zij die positie niet. De politicus staat niet aan het roer, maar is overgeleverd aan het oordeel van derden over zijn/haar optreden en beleid. Komt een politieke actor

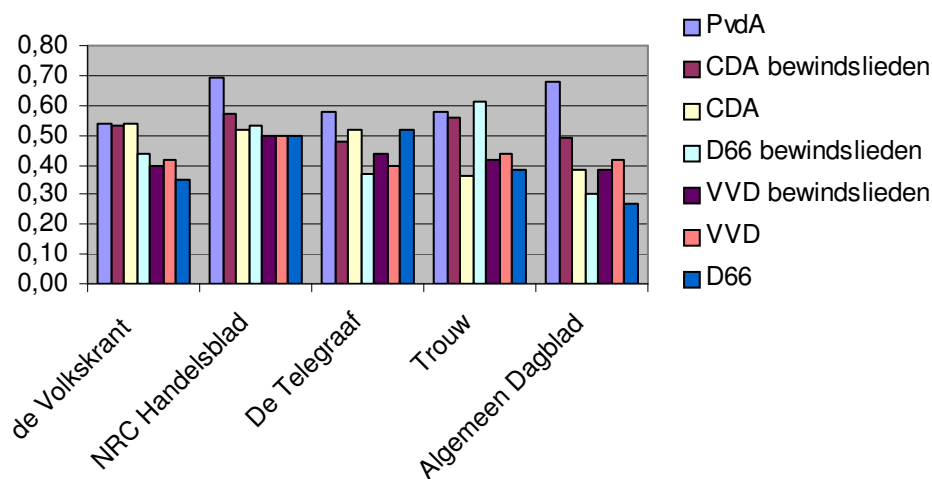
als subject in het politieke nieuws voor, dan neemt hij/zij een tussenpositie in. Hij/zij hoeft niet lijdzaam toe te zien hoe derden oordelen maar staat evenmin aan het roer. In tabel 46 staat van de belangrijkste actoren weergegeven op welke manier zij in het nieuws voorkwamen. Dit resulteert in een gezagsscore per actor.

Tabel 5. De wijze waarop het kabinet en partijen in het nieuws komen

Actor*	<i>politieke actor komt voor als</i>			gezagsscore ¹
	bron	subject	object	
PvdA	87	142	37	.59
CDA bewindslieden	204	489	153	.53
CDA	51	181	71	.47
D66 bewindslieden	29	148	54	.45
VVD bewindslieden	149	398	246	.44
VVD	86	265	156	.43
D66	32	164	80	.41

- in volgorde van hoogste naar laagste gezagsscore

Grafiek 13: Gezagsscores van het kabinet en partijen in de dagbladen

Vanuit de dagbladen bekeken, zijn de verschillen tussen actoren het grootst in *De Telegraaf* en *Algemeen Dagblad*. In *De Telegraaf* haalt de PvdA (.58) de hoogste score, de bewindslieden van D66 (.37) de laagste. In het *Algemeen Dagblad* zijn de verschillen nog wat groter: ook hier gaat de PvdA (.68) aan kop en sluiten de bewindslieden van D66 (.30) de rij. *NRC Handelsblad* heeft de hoogste score (.53, citeert/parafraseert politieke actoren verhoudingsgewijs het meest frequent), *Algemeen Dagblad* heeft de laagste score (.42, citeert/parafraseert politieke actoren verhoudingsgewijs het minst frequent).

¹ Het berekenen van de gezagsscore gaat als volgt: $G = (N \text{ bron} \times 1.0) + (N \text{ subject} \times 0.5) / (N \text{ bron} + N \text{ subject} + N \text{ object})$.